

Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (pierwsza izba)

z dnia 7 maja 2020 r. *

Odesłanie prejudycjalne – Współpraca sądowa w sprawach cywilnych – Rozporządzenie (WE) nr 44/2001 – Artykuł 1 ust. 1 – Pojęcia „spraw cywilnych i handlowych” oraz „spraw administracyjnych” – Zakres stosowania – Działalność spółek dokonujących klasyfikacji i certyfikacji statków morskich – Acta iure imperii i acta iure gestionis – Prerogatywy władzy publicznej – Immunitet jurysdykcyjny

W sprawie C-641/18

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Tribunale di Genova (sąd rejonowy w Genui, Włochy) postanowieniem z dnia 28 września 2018 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 12 października 2018 r., w postępowaniu:

LG i in.

przeciwko

Rina SpA,

Ente Registro Italiano Navale,

TRYBUNAŁ (pierwsza izba),

w składzie: J.C. Bonichot, prezes izby, R. Silva de Lapuerta, wiceprezes Trybunału, pełniąca obowiązki sędziego pierwszej izby, M. Safjan, L. Bay Larsen i C. Toader (sprawozdawca), sędziowie,

rzecznik generalny: M. Szpunar,

sekretarz: R. Schiano, administrator,

uwzględniając pisemny etap postępowania i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 18 września 2019 r.,

rozważywszy uwagi, które przedstawili:

- w imieniu LG i in. – R. Ambrosio, S. Commodo, S. Bertone, M. Bona, A. Novelli i F. Pocar, avvocati, C. Villacorta Salis, abogado, J.P. Bellecave, avocat, a także N. Taylor, solicitor,
- w imieniu Rina SpA i Ente Registro Italiano Navale – G. Giacomini, F. Siccardi, R. Bassi, M. Campagna, T. Romanengo, F. Ronco i M. Giacomini, avvocati,

* Język postępowania: włoski.

- w imieniu rządu francuskiego – D. Colas, D. Dubois i E. de Moustier, w charakterze pełnomocników,
- w imieniu Komisji Europejskiej – M. Heller, S.L. Kaléda oraz L. Malferrari, w charakterze pełnomocników,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 14 stycznia 2020 r.,

wydaje następujący

Wyrok

- 1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 1 ust. 1 i art. 2 rozporządzenia Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.U. 2001, L 12, s. 1 – wyd. spec. w jęz. polskim, rozdz. 19, t. 4, s. 42) w związku z art. 47 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej (zwanej dalej „kartą”) oraz motywem 16 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/15/WE z dnia 23 kwietnia 2009 r. w sprawie wspólnych reguł i norm dotyczących organizacji dokonujących inspekcji i przeglądów na statkach oraz odpowiednich działań administracji morskich (Dz.U. 2009, L 131, s. 47).
- 2 Wniosek ten został złożony w ramach sporu pomiędzy LG i in. a Rina SpA i Ente Registro Italiano Navale (zwanymi dalej łącznie „spółkami Rina”) w przedmiocie zapłaty przez te ostatnie odszkodowania z tytułu odpowiedzialności cywilnej za szkody majątkowe oraz niemajątkowe poniesione przez LG i in. w wyniku zatonięcia statku Al Salam Boccaccio '98, do którego doszło w nocy z dnia 2 na 3 lutego 2006 r. na Morzu Czerwonym.

Ramy prawne

Prawo międzynarodowe

- 3 Konwencja Narodów Zjednoczonych o prawie morza, zawarta w Montego Bay w dniu 10 grudnia 1982 r. (zwana dalej „konwencją z Montego Bay”), weszła w życie w dniu 16 listopada 1994 r. Została zatwierdzona w imieniu Wspólnoty Europejskiej decyzją Rady 98/392/WE z dnia 23 marca 1998 r. (Dz.U. 1998, L 179, s. 1).
- 4 Zgodnie z art. 90 tej konwencji, zatytułowanym „Prawo do żeglugi”, „[k]ażde państwo [...] ma prawo do tego, aby statki podnoszące jego banderę żeglowały po morzu pełnym”.
- 5 Artykuł 91 tej konwencji, zatytułowany „Przynależność państwowa statków”, przewiduje:
  - „1. Każde państwo określa warunki przyznawania statkom swojej przynależności państwowej, rejestracji statków na swoim terytorium oraz przyznawania prawa podnoszenia swojej bandery. Statki posiadają przynależność tego państwa, którego banderę mają prawo podnosić. [...]
  2. Każde państwo wydaje statkom, którym przyznało prawo podnoszenia swojej bandery, dokumenty potwierdzające takie prawo”.
- 6 Artykuł 94 ust. 1 i 3–5 konwencji z Montego Bay stanowi:
  - „1. Każde państwo skutecznie wykonuje swoją jurysdykcję i kontrolę w dziedzinie administracyjnej, technicznej i socjalnej nad statkami podnoszącymi jego banderę.

[...]

3. Każde państwo stosuje wobec statków podnoszących jego banderę środki konieczne dla zapewnienia bezpieczeństwa na morzu, dotyczące inter alia:

a) budowy, wyposażenia i zdolności statku do żeglugi;

[...]

4. Środki te obejmują takie środki, które są konieczne dla zapewnienia:

a) by każdy statek przed rejestracją, a po niej w odpowiednich odstępach czasu, podlegał inspekcji dokonywanej przez wykwalifikowanego inspektora morskiego i by posiadał na pokładzie takie mapy, publikacje żeglarskie oraz wyposażenie i przyrządy nawigacyjne, jakie są właściwe dla bezpiecznej żeglugi statku;

[...]

5. Stosując środki wymienione w ustępach 3 i 4, każde państwo jest zobowiązane do przestrzegania powszechnie przyjętych międzynarodowych przepisów, procedur oraz praktyki i podjęcia wszelkich działań koniecznych dla zapewnienia ich przestrzegania”.

7 W tym kontekście podstawowym celem Międzynarodowej konwencji o bezpieczeństwie życia na morzu zawartej w Londynie w dniu 1 listopada 1974 r. (zwanej dalej „konwencją SOLAS”), do której przystąpiły wszystkie państwa członkowskie, jest określenie minimalnych norm dotyczących budowy, wyposażenia i eksploatacji statków morskich, zapewniających ich bezpieczeństwo.

8 Zgodnie z prawidłem 3-1, zawartym w części A-1 rozdziału II-1 tej konwencji, statki powinny być zaprojektowane, zbudowane i utrzymywane zgodnie z wymogami dotyczącymi struktury, elementów mechanicznych i elektrycznych towarzystwa klasyfikacyjnego, które jest uznane przez administrację, czyli, w myśl rzeczony konwencji, przez rząd państwa, którego banderę ma prawo podnosić statek, zgodnie z postanowieniami prawidła XI/1 albo zgodnie z odpowiednimi narodowymi standardami administracji zapewniającymi równoważny poziom bezpieczeństwa.

9 Prawidło 6, zawarte w rozdziale I konwencji SOLAS, stanowi:

„a) Inspekcje i przeglądy statków w zakresie dotyczącym egzekwowania postanowień niniejszych prawideł i udzielania od nich zwolnień powinny być wykonywane przez funkcjonariuszy Administracji. Administracja może jednak powierzyć inspekcje i przeglądy mianowanym w tym celu inspektorom albo uznanym przez siebie organizacjom.

b) Administracja mianując inspektorów lub uznając organizację do prowadzenia inspekcji i przeglądów wymienionych w ustępie a), powinna upoważnić każdego mianowanego inspektora lub uznaną organizację co najmniej do:

(i) żądania dokonania napraw statku;

(ii) wykonywania inspekcji i przeglądów na wniosek odpowiednich władz państwa portu.

Administracja powinna powiadomić Organizację o określonych obowiązkach i warunkach upoważnienia mianowanych inspektorów i uznanych organizacji.

c) Jeżeli mianowany inspektor lub uznana organizacja stwierdzi, że stan statku lub jego wyposażenia w istotnym stopniu nie odpowiadają danym zawartym w certyfikacie lub stan statku jest taki, że statek nie jest zdalny do wyjścia w morze nie stwarzając zagrożenia dla siebie lub znajdujących się na nim osób, to inspektor lub organizacja powinni niezwłocznie zapewnić, aby zostały podjęte

działania mające na celu dokonanie napraw, oraz powinni we właściwym czasie powiadomić o tym Administrację. Jeżeli działanie w celu dokonania napraw nie zostanie podjęte, to odpowiedni certyfikat należy cofnąć i niezwłocznie powiadomić o tym Administrację. [...]

- d) W każdym przypadku Administracja powinna zapewnić przeprowadzenie inspekcji i przeglądu w całym zakresie i w sposób skuteczny oraz zapewnić niezbędne przedsięwzięcia w celu spełnienia tego obowiązku”.

Prawo Unii

Rozporządzenie nr 44/2001

- 10 Na mocy art. 1 ust. 1 rozporządzenia nr 44/2001 „[n]iniejsze rozporządzenie ma zastosowanie w sprawach cywilnych i handlowych, niezależnie od rodzaju sądu. Nie obejmuje ono w szczególności spraw podatkowych, celnych i administracyjnych”.

- 11 Artykuł 2 ust. 1 tego rozporządzenia przewiduje:

„Z zastrzeżeniem przepisów niniejszego rozporządzenia osoby mające miejsce zamieszkania na terytorium państwa członkowskiego mogą być pozywane, niezależnie od ich obywatelstwa, przed sądy tego państwa członkowskiego”.

Dyrektywa 2009/15

- 12 Motyw 16 dyrektywy 2009/15 przewiduje:

„Gdy uznana organizacja, jej inspektorzy lub jej personel techniczny, wydaje odpowiednie certyfikaty w imieniu administracji, państwa członkowskie powinny rozważyć umożliwienie im – w odniesieniu do działań delegowanych – korzystania z proporcjonalnych gwarancji prawnych i ochrony sądowej, w tym korzystania ze stosownych praw do obrony, z wyłączeniem immunitetu, który stanowi prerogatywę, na którą mogą powoływać się jedynie państwa członkowskie, jako na prawo nieodłącznie związane z suwerennością, i która w związku z tym nie może być delegowana”.

- 13 Artykuł 1 tej dyrektywy stanowi:

„Niniejsza dyrektywa ustanawia środki, jakie mają być stosowane przez państwa członkowskie w ich stosunkach z organizacjami dokonującymi inspekcji i przeglądu statków oraz wydającymi certyfikaty zgodności z konwencjami międzynarodowymi w zakresie bezpieczeństwa na morzu i zapobiegania zanieczyszczeniu mórz, wspierając jednocześnie cel, którym jest swoboda świadczenia usług. Proces ten obejmuje rozwój i realizację wymogów bezpieczeństwa w odniesieniu do kadłuba, maszyn, instalacji elektrycznej i sterująco-kontrolnej statków objętych zakresem międzynarodowych konwencji”.

Postępowanie główne i pytanie prejudycjalne

- 14 LG i in., krewni ofiar i pasażerowie ocaleni z katastrofy pływającego pod banderą Republiki Panamy statku Al Salam Boccaccio '98, do której doszło w nocy z dnia 2 na 3 lutego 2006 r. na Morzu Czerwonym i w wyniku której zginęło ponad 1000 osób, wytoczyli przed Tribunale di Genova (sądem rejonowym w Genui, Włochy) powództwo przeciwko spółkom Rina, prowadzącym działalność w zakresie klasyfikacji i certyfikacji statków morskich, z siedzibą w Genui.

- 15 LG i in. żądają naprawienia szkód majątkowych i niemajątkowych wynikających z ewentualnej odpowiedzialności cywilnej spółek Rina, podnosząc przed sądem odsyłającym, że przyczyną zatonięcia statku były czynności dokonywane przez spółki Rina w zakresie certyfikacji i klasyfikacji na podstawie umowy zawartej z Republiką Panamy dla celów nadania owemu statkowi prawa podnoszenia bandery tego państwa.
- 16 Spółki Rina podnoszą zarzut braku jurysdykcji sądu odsyłającego, powołując się na wynikającą z prawa międzynarodowego zasadę immunitetu jurysdykcyjnego państw obcych. Pozwane spółki wskazują w szczególności, że czynności dokonywane w zakresie certyfikacji i klasyfikacji były przez nie wykonywane z upoważnienia Republiki Panamy i w konsekwencji stanowiły przejaw suwerennych prerogatyw upoważniającego państwa obcego.
- 17 Tymczasem LG i in. są zdania, że jako iż spółki Rina mają siedzibę we Włoszech, a spór stanowiący przedmiot postępowania głównego ma charakter cywilny w rozumieniu art. 1 rozporządzenia nr 44/2001, jurysdykcję do jego rozpatrzenia mają, zgodnie z art. 2 ust. 1 rzeczonego rozporządzenia, sądy włoskie. LG i in. uważają ponadto, że zarzut dotyczący posiadania immunitetu jurysdykcyjnego, podniesiony przez spółki, nie obejmuje działalności regulowanej przez przepisy o charakterze technicznym, pozbawionej charakteru dyskrecjonalnego, a w każdym razie niezależnej od wyborów politycznych i prerogatyw danego państwa.
- 18 Sąd odsyłający zastanawia się, czy jurysdykcję mają sądy włoskie, ponieważ, o ile bezsporne jest, że spółki Rina mają siedzibę we Włoszech, to działały one z upoważnienia Republiki Panamy.
- 19 W kwestii tej sąd odsyłający przywołuje we wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym orzecznictwo Corte costituzionale (trybunału konstytucyjnego, Włochy) oraz Corte suprema di cassazione (najwyższego sądu kasacyjnego, Włochy) dotyczące zagadnienia immunitetu jurysdykcyjnego. Zgodnie z orzecznictwem przywołanych sądów najwyższej instancji uznanie immunitetu jurysdykcyjnego jest wyłączone jedynie w odniesieniu do czynności państw obcych wypełniających znamiona zbrodni wojennych, zbrodni przeciwko ludzkości lub gdy uznanie immunitetu powodowałoby naruszenie zasady ochrony sądowej.
- 20 W tych okolicznościach Tribunale di Genova (sąd rejonowy w Genui) postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującym pytaniem prejudycjalnym:

„Czy art. 1 ust. 1 i art. 2 ust. 1 rozporządzenia nr 44/2001 należy interpretować – także w świetle art. 47 [karty], art. 6 ust. 1 [Europejskiej konwencji praw człowieka i podstawowych wolności podpisanej w Rzymie dnia 4 listopada 1954 r., zwanej dalej »EKPC«] i motywu 16 dyrektywy [2009/15] – w ten sposób, że wykluczają one, aby w ramach sporu wszczętego w celu uzyskania odszkodowania za śmierć lub szkody na osobie spowodowane katastrofą morską promu pasażerskiego [przewożącego samochody], z powołaniem się na odpowiedzialność deliktową, względnie quasi-deliktową z tytułu niedbalstwa, sąd państwa członkowskiego mógł stwierdzić brak swej jurysdykcji, uznając immunitet jurysdykcyjny mających siedzibę w tym państwie członkowskim podmiotów prywatnych i osób prawnych, które dokonują czynności klasyfikacyjnych lub certyfikacyjnych, ze względu na fakt wykonania tych czynności klasyfikacyjnych lub certyfikacyjnych w imieniu państwa [trzeciego]?”.

W przedmiocie pytania prejudycjalnego

W przedmiocie dopuszczalności

- 21 W swoich uwagach przedstawionych na piśmie spółki Rina podnoszą, że wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym jest niedopuszczalny. W kwestii tej twierdzą one zasadniczo, że wykładnia przepisów rozporządzenia nr 44/2001 nie jest istotna dla celów rozstrzygnięcia w przedmiocie zarzutu immunitetu jurysdykcyjnego podniesionego w sporze stanowiącym przedmiot postępowania głównego, w przedmiocie którego to zarzutu sąd odsyłający powinien był orzec przed wystąpieniem do Trybunału z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym w celu ustalenia, czy posiada on jurysdykcję. Ponadto zdaniem spółek Rina rozporządzenie nr 44/2001 nie ma zastosowania *ratione materiae* do sporu głównego, ponieważ w rozpatrywanym przypadku chodzi o roszczenia wywodzone z aktu władztwa publicznego, co wystarcza do wyłączenia powództwa z zakresu stosowania tego rozporządzenia.
- 22 W kwestii tej należy przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału pytania dotyczące wykładni prawa Unii, z którymi zwrócił się do Trybunału sąd krajowy na tle stanu prawnego i faktycznego, za których ustalenie jest on odpowiedzialny, korzystają z domniemania posiadania znaczenia dla sprawy, przy czym prawidłowość tego ustalenia nie podlega weryfikacji przez Trybunał. Odmowa wydania przez Trybunał orzeczenia w trybie prejudycjalnym, o które wnioskował sąd krajowy, jest możliwa tylko wtedy, gdy jest oczywiste, że wykładnia prawa Unii, o którą się zwrócono, nie ma żadnego związku ze stanem faktycznym lub z przedmiotem sporu w postępowaniu głównym, gdy problem jest natury hipotetycznej bądź gdy Trybunał nie dysponuje informacjami w zakresie stanu faktycznego lub prawnego niezbędnymi do udzielenia użytecznej odpowiedzi na pytania, które zostały mu przedłożone (wyrok z dnia 19 grudnia 2019 r., *Airbnb Ireland*, C-390/18, EU:C:2019:1112, pkt 29).
- 23 W badanej sprawie z wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym wynika, że pomiędzy art. 1 ust. 1 rozporządzenia nr 44/2001, o którego wykładnię wnosi sąd krajowy, a sporem stanowiącym przedmiot postępowania głównego zachodzi rzeczywisty i bezpośredni związek. Wykładnia ta jest bowiem niezbędna dla ustalenia, zgodnie z art. 2 ust. 1 rzeczzonego rozporządzenia, czy sąd ten ma jurysdykcję do rozstrzygnięcia owego sporu.
- 24 Jeżeli chodzi o zarzut dotyczący braku możliwości stosowania rzeczzonego rozporządzenia w postępowaniu głównym, nie odnosi się on do kwestii dopuszczalności wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym, lecz dotyczy istoty przedłożonego Trybunałowi pytania prejudycjalnego (zob. podobnie wyrok z dnia 4 lipca 2019 r., *Kirchstein*, C-393/17, EU:C:2019:563, pkt 28).
- 25 Ponadto należy przypomnieć, że rozporządzenie nr 44/2001 znajduje zastosowanie nie tylko w sytuacji, gdy spór dotyczy kilku państw członkowskich, lecz również, gdy dotyczy tylko jednego państwa członkowskiego, jeżeli występuje w nim element zagraniczny łączący spór z państwem trzecim. Sytuacja ta może bowiem powodować powstanie kwestii dotyczących ustalenia jurysdykcji sądów w porządku międzynarodowym (zob. podobnie wyroki: z dnia 1 marca 2005 r., *Owusu*, C-281/02, EU:C:2005:120, pkt 24–27; z dnia 17 marca 2016 r., *Taser International*, C-175/15, EU:C:2016:176, pkt 20).
- 26 Z powyższego wynika, że pytanie prejudycjalne jest dopuszczalne.

Co do istoty

- 27 Poprzez swoje pytanie sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy art. 1 ust. 1 rozporządzenia nr 44/2001 należy interpretować w ten sposób, że powództwo o odszkodowanie wniesione przeciwko osobom prawnym prawa prywatnego prowadzącym działalność w zakresie klasyfikacji i certyfikacji statków na rachunek i z upoważnienia państwa trzeciego jest objęte zakresem pojęcia „spraw cywilnych i handlowych” w rozumieniu tego przepisu, a w konsekwencji zakresem stosowania tego rozporządzenia, a jeśli tak, to czy zasada międzynarodowego prawa zwyczajowego ustanawiająca immunitet jurysdykcyjny stoi na przeszkodzie wykonywaniu przez sąd krajowy, przed którym zostało wytoczone powództwo, jurysdykcji międzynarodowej przewidzianej przez rzeczony rozporządzenie.
- 28 W tym względzie, aby udzielić użytecznej odpowiedzi sądowi odsyłającemu, należy w pierwszej kolejności ustalić, w jaki sposób należy dokonywać wykładni pojęć „sprawy cywilne i handlowe” oraz „sprawy administracyjne” w rozumieniu art. 1 ust. 1 rozporządzenia nr 44/2001 w kontekście czynności z zakresu klasyfikacji i certyfikacji wykonywanych przez spółki Rina, w celu ustalenia, czy sądy włoskie mają jurysdykcję na mocy art. 2 ust. 1 tego rozporządzenia, a w drugiej kolejności zbadać konsekwencje ewentualnego uznania immunitetu jurysdykcyjnego podmiotów prawa prywatnego, takich jak spółki Rina, dla wdrażania owego rozporządzenia, w szczególności zaś dla wykonywania jurysdykcji, która miałaby przysługiwać sądowi odsyłającemu na podstawie art. 2 ust. 1 rozporządzenia nr 44/2001.
- 29 Zgodnie z brzmieniem art. 1 ust. 1 rozporządzenia nr 44/2001 zakres stosowania owego rozporządzenia jest ograniczony do zakresu znaczeniowego pojęcia „spraw cywilnych i handlowych”. Nie obejmuje on, w szczególności, spraw podatkowych, celnych i administracyjnych.
- 30 Po pierwsze należy przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem w celu zapewnienia w najszerszym możliwym zakresie równości i jednolitości praw i obowiązków wynikających z rozporządzenia nr 44/2001 dla państw członkowskich i zainteresowanych osób nie należy dokonywać wykładni pojęcia „spraw cywilnych i handlowych” poprzez proste odesłanie do prawa krajowego jednego z tych państw. Pojęcie to należy traktować jako pojęcie autonomiczne, którego wykładni trzeba dokonywać w oparciu, z jednej strony, o cele i systematykę tego rozporządzenia, a z drugiej – o zasady ogólne wynikające z całokształtu systemów prawa krajowego (wyrok z dnia 23 października 2014 r., *flyLAL-Lithuanian Airlines*, C-302/13, EU:C:2014:2319, pkt 24).
- 31 Po drugie zgodnie z utrwalonym orzecznictwem, jak wskazuje w szczególności motyw 7 rozporządzenia nr 44/2001, intencją prawodawcy Unii było przyjęcie szerokiego pojęcia „spraw cywilnych i handlowych” zawartego w art. 1 ust. 1 tego rozporządzenia i w rezultacie szerokiego zakresu zastosowania owego rozporządzenia (zob. wyrok z dnia 6 lutego 2019 r., NK, C-535/17, EU:C:2019:96, pkt 25 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 32 Po trzecie należy zauważyć, że celem ustalenia, czy dana sprawa jest objęta zakresem stosowania rozporządzenia nr 44/2001, należy zbadać elementy charakteryzujące stosunek prawny łączący strony sporu lub przedmiot tego sporu (wyrok z dnia 23 października 2014 r., *flyLAL-Lithuanian Airlines*, C-302/13, EU:C:2014:2319, pkt 26).
- 33 Trybunał orzekł również, że chociaż pewne spory między organem władzy publicznej a podmiotem prawa prywatnego mogą być objęte zakresem stosowania rozporządzenia nr 44/2001, gdy dotyczą czynności dokonywanych *iure gestionis*, to inaczej jest w sytuacji, gdy organ władzy publicznej wykonuje władztwo publiczne (zob. podobnie wyrok z dnia 23 października 2014 r. *flyLAL-Lithuanian Airlines*, C-302/13, EU:C:2014:2319, pkt 30 i przytoczone tam orzecznictwo).

- 34 Wykonywanie bowiem przez jedną ze stron sporu prerogatyw władztwa publicznego wyklucza objęcie takiego sporu zakresem pojęcia „spraw cywilnych i handlowych” w rozumieniu art. 1 ust. 1 rozporządzenia nr 44/2001 z uwagi na to, że uprawnienia te wykraczają poza normy obowiązujące w stosunkach między jednostkami (wyrok z dnia 28 kwietnia 2009 r., Apostolides, C-420/07, EU:C:2009:271, pkt 44 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 35 W celu ustalenia, czy spór dotyczy czynności dokonywanych w ramach wykonywania władztwa publicznego, należy zbadać podstawę i reguły postępowania mające zastosowanie do wytoczonego powództwa (zob. podobnie wyroki: z dnia 11 kwietnia 2013 r., Sapir i in., C-645/11, EU:C:2013:228, pkt 34 i przytoczone tam orzecznictwo; z dnia 12 września 2013 r., Sunico i in., C-49/12, EU:C:2013:545, pkt 35 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 36 W kwestii tej, jak wynika z akt sprawy przedstawionych Trybunałowi, powództwo wniesione przez LG i in. jest oparte na art. 2043, 2049, 2050 i 2055 włoskiego kodeksu cywilnego, które regulują odpowiedzialność pozaumowną, a także na art. 1218 i 1228 tego kodeksu, dotyczących odpowiedzialności umownej za uchybienie zobowiązaniom w zakresie bezpieczeństwa.
- 37 Ponadto należy ustalić, czy czynności w zakresie klasyfikacji i certyfikacji statków podejmowane przez spółki Rina z upoważnienia i na rachunek Republiki Panamy stanowią, ze względu na ich treść, wykonywanie prerogatyw władztwa publicznego.
- 38 W ramach postępowania przewidzianego w art. 267 TFUE do sądu odsyłającego, a nie do Trybunału, należy dokonanie kwalifikacji prawnej owych czynności w tym zakresie. Aby udzielić jednak użytecznej odpowiedzi sądowi odsyłającemu, należy zwrócić uwagę na wymienione niżej kwestie.
- 39 W tym względzie, jak zauważył w istocie rzecznik generalny w pkt 67–70 opinii, w okolicznościach takich jak zaistniałe w sprawie rozpatrywanej w postępowaniu głównym fakt dokonywania pewnych czynności z upoważnienia państwa nie jest istotny. Trybunał orzekł w tej kwestii, że sama okoliczność, iż niektóre kompetencje są powierzane czy nawet delegowane na mocy aktu władzy publicznej, nie sprawia, że ich wykonywanie oznacza podejmowanie działań o charakterze władczym (zob. podobnie wyrok z dnia 9 marca 2017 r., Pula Parking, C-551/15, EU:C:2017:193, pkt 35).
- 40 Tego rodzaju wniosku nie podważa okoliczność, że owe czynności z zakresu klasyfikacji i certyfikacji były przeprowadzane przez spółki Rina na rachunek i w interesie Republiki Panamy. Trybunał orzekł już bowiem, że działanie na rachunek państwa nie zawsze oznacza wykonywanie władztwa publicznego (zob. podobnie wyrok z dnia 21 kwietnia 1993 r., Sonntag, C-172/91, EU:C:1993:144, pkt 21).
- 41 Jak podnoszą LG i in. w swoich uwagach, okoliczność, że niektóre rodzaje działalności należą do sfery zadań publicznych, nie stanowi sama w sobie wystarczającej podstawy do zakwalifikowania takiej działalności jako działań o charakterze władczym, ponieważ nie jest ona skorelowana z wykonywaniem uprawnień wykraczających poza normy obowiązujące w stosunkach między jednostkami (zob. podobnie wyrok z dnia 21 kwietnia 1993 r., Sonntag, C-172/91, EU:C:1993:144, pkt 22). Mimo iż działalność spółek Rina ma na celu zapewnienie bezpieczeństwa pasażerów statków, nie oznacza to, że ich działalność polega na wykonywaniu prerogatyw władzy publicznej.
- 42 Tak samo okoliczność, że – biorąc pod uwagę ich cel – niektóre czynności są podejmowane w interesie państwa, nie powoduje, sama w sobie, że czynności sporne w postępowaniu głównym zostały dokonane w ramach wykonywania władzy publicznej w rozumieniu orzecznictwa przywołanego w pkt 34 niniejszego wyroku, ponieważ kryterium przesądzającym o kwalifikacji danej czynności jest korzystanie z uprawnień wykraczających poza normy obowiązujące w stosunkach między jednostkami.
- 43 Aby ustalić, czy dany podmiot z takich uprawnień korzysta, należy zauważyć, że czynności z zakresu klasyfikacji i certyfikacji są regulowane przez konwencje międzynarodowe zawarte w dziedzinie bezpieczeństwa morskiego i zapobiegania zanieczyszczeniu mórz, takie jak konwencja z Montego Bay

i konwencja SOLAS. Dokładniej rzecz ujmując, działalność w zakresie kwalifikacji statków polega na wydaniu certyfikatu przez towarzystwo klasyfikacyjne wybrane przez armatora. Certyfikat ów potwierdza, że statek morski jest skonstruowany zgodnie z zasadami zdefiniowanymi przez towarzystwo stosownie do reguł ustanowionych przez Międzynarodową Organizację Morską (OMI). Uzyskanie takiego certyfikatu jest warunkiem uzyskania certyfikacji statutowej, która następuje po tym, jak armator dokona wyboru państwa bandery.

- 44 Czynność z zakresu certyfikacji statutowej polega na wydaniu statutowego certyfikatu przez państwo bandery lub w jego imieniu przez podmiot upoważniony do tego przez owo państwo w wykonaniu zobowiązań wynikających z konwencji SOLAS w zakresie inspekcji oraz wydawania pewnych dokumentów i certyfikatów. Czynności z zakresu klasyfikacji i certyfikacji często przeprowadza ten sam podmiot.
- 45 Zgodnie z aktami sprawy przedłożonymi Trybunałowi czynności klasyfikacji i certyfikacji zostały przeprowadzone przez spółki Rina za wynagrodzeniem i na podstawie umowy handlowej prawa prywatnego zawartej bezpośrednio z armatorem statku Al Salam Boccaccio '98, zgodnie z którą usługi świadczone przez spółki Rina polegały jedynie na ustaleniu, czy badany statek spełnia wymogi określone w obowiązujących aktach prawnych, a jeśli tak, to na wystawieniu odpowiednich certyfikatów. Ponadto z informacji, którymi dysponuje Trybunał, wynika, że interpretacja i wybór mających zastosowanie wymogów technicznych były zastrzeżone dla władz Republiki Panamy.
- 46 W kwestii tej z art. 91 i art. 94 ust. 3 i 5 konwencji z Montego Bay, w przedmiocie wykładni której Trybunał jest właściwy (zob. podobnie wyroki: z dnia 24 czerwca 2008 r., *Commune de Mesquer*, C-188/07, EU:C:2008:359, pkt 85; z dnia 11 lipca 2018 r., *Bosphorus Queen Shipping*, C-15/17, EU:C:2018:557, pkt 44), że do państw członkowskich należy ustalenie warunków, na jakich statki mogą nabyć prawo podnoszenia bandery; do nich należy także podjęcie środków niezbędnych do zapewnienia bezpieczeństwa na morzu, w szczególności w odniesieniu do budowy i wyposażenia statku oraz zdolności do żeglugi.
- 47 W związku z tym rola upoważnionych podmiotów, takich jak spółki Rina, polega na dokonaniu weryfikacji stanu statku zgodnie z wymogami zdefiniowanymi w mających zastosowanie przepisach, co, w danym wypadku, może doprowadzić do cofnięcia certyfikatu ze względu na niespełnianie tych wymogów. Jednakże, jak podkreślił rzecznik generalny w pkt 95 opinii, cofnięcie certyfikatu z powodu niespełniania przez statek morski tych wymogów nie jest wynikiem uprawnień decyzyjnych upoważnionych podmiotów, działających w ramach wcześniej ustanowionych uregulowań prawnych. Jeżeli w wyniku cofnięcia certyfikatu statek nie może uprawiać żeglugi, wynika to, jak przyznały spółki Rina na rozprawie, z nałożonej prawem sankcji.
- 48 Ponadto zgodnie z prawidem 6 lit. c) i d), zawartym w rozdziale I konwencji SOLAS, w sytuacji gdy statek nie spełnia wymogów, upoważniony podmiot informuje władze odnośnego państwa, które pozostają odpowiedzialne i gwarantują pełne wykonanie i skuteczność inspekcji oraz przeglądu, a także mają obowiązek podjęcia niezbędnych środków.
- 49 Z powyższego wynika, że z zastrzeżeniem ustaleń, których dokonanie należy do sądu odsyłającego, czynności z zakresu klasyfikacji i certyfikacji, takie jak te przeprowadzone na statku Al Salam Boccaccio '98 przez spółki Rina na podstawie upoważnienia i na rachunek Republiki Panamy, nie można uznać za podejmowane w ramach wykonywania prerogatyw władzy publicznej w rozumieniu prawa Unii, wobec czego powództwo o odszkodowanie, którego przedmiotem są wspomniane czynności, należy do zakresu pojęcia „spraw cywilnych i handlowych” w rozumieniu art. 1 ust. 1 rozporządzenia nr 44/2001 oraz do zakresu stosowania owego rozporządzenia.
- 50 Ponadto w ramach wykładni systemowej dokonywanej w szerszym zakresie należy przypomnieć, że zgodnie z orzecznictwem Trybunału w dziedzinie swobody przedsiębiorczości i swobody świadczenia usług działalność w zakresie certyfikacji wykonywana przez spółki mające charakter instytucji

odpowiedzialnych za certyfikację nie jest objęta wyłączeniem, o którym mowa w art. 51 TFUE, ze względu na okoliczność, że spółki te są przedsiębiorstwami o celach zarobkowych, prowadzącymi działalność w warunkach konkurencji i niemającymi żadnych uprawnień decyzyjnych związanych z wykonywaniem prerogatyw władzy publicznej (zob. podobnie wyrok z dnia 16 czerwca 2015 r., *Rina Services i in.*, C-593/13, EU:C:2015:399, pkt 16–21).

- 51 Trybunał wyłączył bowiem z zakresu wyjątku związanego z wykonywaniem władzy publicznej w rozumieniu art. 51 TFUE działalność podmiotów prawa prywatnego odpowiedzialnych za kontrolę i certyfikację przestrzegania ustawowo wymaganych warunków przez przedsiębiorstwa wykonujące publiczne roboty budowlane (zob. podobnie wyrok z dnia 12 grudnia 2013 r., *SOA Nazionale Costruttori*, C-327/12, EU:C:2013:827, pkt 50).
- 52 Ściślej rzecz ujmując, dokonywanej przez owe spółki kontroli zdolności technicznych i finansowych przedsiębiorstw poddawanych certyfikacji, prawdziwości i treści oświadczeń, certyfikatów i dokumentów przedstawianych przez podmioty, którym wydawane jest zaświadczenie, nie można uznać za działalność podlegającą autonomii decyzyjnej cechującej wykonywanie prerogatyw władzy publicznej, kontrolę tę, dokonywaną bez pośrednim nadzorem państwa, regulują bowiem w całości przepisy krajowe (zob. podobnie wyrok z dnia 12 grudnia 2013 r., *SOA Nazionale Costruttori*, C-327/12, EU:C:2013:827, pkt 54; analogicznie wyroki: z dnia 22 października 2009 r., *Komisja/Portugalia*, C-438/08, EU:C:2009:651, pkt 41; a także z dnia 15 października 2015 r., *Gruppo Itevelesa i in.*, C-168/14, EU:C:2015:685, pkt 56).
- 53 Sąd odsyłający wyraził wątpliwości co do wpływu, jaki na zastosowanie rozporządzenia nr 44/2001 w sporze stanowiącym przedmiot postępowania głównego ma wyjątek wywodzony z zasady międzynarodowego prawa zwyczajowego dotyczący immunitetu jurysdykcyjnego, na który powołują się spółki Rina. Sąd odsyłający pragnie ustalić, czy uznając ten immunitet, ze względu na wykonywanie przez te spółki działalności w zakresie klasyfikacji i certyfikacji, sąd krajowy, przed którym wytoczono powództwo, może stwierdzić brak swojej jurysdykcji do rozpatrzenia sporu.
- 54 W kwestii tej należy przypomnieć, że zasady stanowiące wyraz zwyczajowego prawa międzynarodowego jako takie wiążą instytucje Unii i należą do unijnego porządku prawnego (zob. podobnie wyroki: z dnia 16 czerwca 1998 r., *Racke*, C-162/96, EU:C:1998:293, pkt 46; z dnia 25 lutego 2010 r., *Brita*, C-386/08, EU:C:2010:91, pkt 42; a także z dnia 23 stycznia 2014 r., *Manzi i Compagnia Naviera Orchestra*, C-537/11, EU:C:2014:19, pkt 39).
- 55 Sąd krajowy stosujący prawo Unii w postaci rozporządzenia nr 44/2001 musi jednak przestrzegać wymogów wynikających z art. 47 karty (wyrok z dnia 25 maja 2016 r., *Meroni*, C-559/14, EU:C:2016:349, pkt 44). W rozpatrywanej sprawie sąd odsyłający powinien zatem upewnić się, że jeśli uwzględni zarzut immunitetu jurysdykcyjnego, LG i in. nie zostaną pozbawieni prawa dostępu do sądu, który stanowi jeden z elementów prawa do skutecznej ochrony sądowej wymieniony w art. 47 karty.
- 56 Należy zauważyć, że Trybunał orzekł już, iż taki immunitet jurysdykcyjny państw stanowi część prawa międzynarodowego i znajduje oparcie w zasadzie *par in parem non habet imperium*, oznaczającej, że państwo nie może podlegać jurysdykcji innego państwa. W świetle aktualnego stanu prawa międzynarodowego nie można jednak uznawać tego immunitetu za absolutny; uznaje się go powszechnie w sytuacji, gdy spór dotyczy aktów suwerennych dokonywanych *iure imperii*. Można natomiast wykluczyć immunitet jurysdykcyjny w sytuacjach, gdy powództwo dotyczy czynności dokonywanych *iure gestionis*, które nie są objęte zakresem wykonywania władzy publicznej (zob. podobnie wyrok z dnia 19 lipca 2012 r., *Mahamdia*, C-154/11, EU:C:2012:491, pkt 54, 55).

- 57 W rozpatrywanej sprawie, jak podkreślił rzecznik generalny w pkt 108–128 opinii, immunitet jurysdykcyjny podmiotów prawa prywatnego, takich jak spółki Rina, nie jest powszechnie uznawany w odniesieniu do czynności z zakresu klasyfikacji i certyfikacji statków, gdy czynności te nie wpisują się w ramy wykonywania władztwa publicznego w rozumieniu prawa międzynarodowego.
- 58 W związku z tym należy stwierdzić, że zasada międzynarodowego prawa zwyczajowego dotycząca immunitetu jurysdykcyjnego państw nie stoi na przeszkodzie stosowaniu rozporządzenia nr 44/2001 w sporze, którego przedmiotem jest powództwo odszkodowawcze wytoczone przeciwko podmiotom prawa prywatnego, takim jak spółki Rina, dotyczące działalności w zakresie klasyfikacji i certyfikacji prowadzonej przez te podmioty na mocy upoważnienia udzielonego im przez państwo trzecie i na rachunek tego państwa, jeżeli sąd rozpoznający sprawę stwierdzi, że podmioty te nie korzystały z prerogatyw władzy publicznej w rozumieniu prawa międzynarodowego.
- 59 Ponadto, chociaż bezsporne jest, że dyrektywa 2009/15 nie ma zastosowania do sporu stanowiącego przedmiot postępowania głównego, ponieważ dotyczy ona wyłącznie państw członkowskich, jej motyw 16, przywołany w pytaniu prejudycjalnym przedłożonym przez sąd odsyłający, potwierdza wolę prawodawcy Unii, by wykładni zasady międzynarodowego prawa zwyczajowego dotyczącej immunitetu jurysdykcyjnego nadać – w odniesieniu do działalności polegającej na klasyfikacji i certyfikacji statków – zakres ograniczony. Zgodnie z rzeczoną motywem bowiem, gdy uznana organizacja, jej inspektorzy lub jej personel techniczny, wydaje odpowiednie certyfikaty w imieniu administracji, państwa członkowskie powinny rozważyć umożliwienie im – w odniesieniu do działań delegowanych – korzystania z proporcjonalnych gwarancji prawnych i ochrony sądowej, w tym korzystania ze stosownych praw do obrony, z wyłączeniem immunitetu, który stanowi prerogatywę, na którą mogą powoływać się jedynie państwa członkowskie, jako na prawo nieodłącznie związane z suwerennością, i która w związku z tym nie może być delegowana.
- 60 Z całości powyższych rozważań wynika, że na zadane pytanie należy odpowiedzieć, iż art. 1 ust. 1 rozporządzenia nr 44/2001 należy interpretować w ten sposób, że powództwo o odszkodowanie wniesione przeciwko osobom prawnym prawa prywatnego prowadzącym działalność w zakresie klasyfikacji i certyfikacji statków na rachunek i z upoważnienia państwa trzeciego jest objęte zakresem pojęcia „spraw cywilnych i handlowych” w rozumieniu tego przepisu, a w konsekwencji zakresem stosowania tego rozporządzenia, jeżeli działalność ta nie jest wykonywana w oparciu o prerogatywy władzy publicznej w rozumieniu prawa Unii, czego zweryfikowanie należy do sądu odsyłającego. Zasada międzynarodowego prawa zwyczajowego dotycząca immunitetu jurysdykcyjnego nie stoi na przeszkodzie wykonywaniu przez sąd krajowy rozpatrujący sprawę jurysdykcji w oparciu o rzone rozporządzenie w sporze, którego przedmiotem jest opisane powództwo, jeżeli sąd ów stwierdzi, że podmioty te nie korzystały z prerogatyw władzy publicznej w rozumieniu prawa międzynarodowego.

W przedmiocie kosztów

- 61 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (pierwsza izba) orzeka, co następuje:

Artykuł 1 ust. 1 rozporządzenia Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych należy interpretować w ten sposób, że powództwo o odszkodowanie wniesione przeciwko osobom prawnym prawa prywatnego prowadzącym działalność w zakresie klasyfikacji i certyfikacji statków na rachunek i z upoważnienia państwa trzeciego jest objęte zakresem pojęcia „spraw cywilnych i handlowych” w rozumieniu tego przepisu, a w konsekwencji

zakresem stosowania tego rozporządzenia, jeżeli działalność ta nie jest wykonywana w oparciu o prerogatywy władzy publicznej w rozumieniu prawa Unii, czego zweryfikowanie należy do sądu odsyłającego. Zasada międzynarodowego prawa zwyczajowego dotycząca immunitetu jurysdykcyjnego nie stoi na przeszkodzie wykonywaniu przez sąd krajowy rozpatrujący sprawę jurysdykcji w oparciu o rzucone rozporządzenie w sporze, którego przedmiotem jest opisane powództwo, jeżeli sąd ów stwierdzi, że podmioty te nie korzystały z prerogatyw władzy publicznej w rozumieniu prawa międzynarodowego.

Podpisy